

MAL BİLDİRİMİNİN ÖNEMİ

Suat SARIGÜL (*)

1 - GİRİŞ

Devletin, kamu iktisadi teşebbüsleri ve diğer kamu tüzel kişilerinin genel idare esaslarına göre yürütmekle yükümlü oldukları kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevler, memurlar ve diğer kamu görevlileri eliyle yürütülür. Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve diğer kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

Devletin yerine getirmek zorunda olduğu yükümlülüklerin oldukça fazla olması, işlemlerin bürokrasi gerektirmesi ve karmaşık olması yükümlülüklerin yerine getirilmesinde memur ve diğer kamu görevlilerinin önemini artırmaktadır. Ancak devletin üzerindeki fazla yük, bürokratik engeller, karmaşık yapı vs. kamu yönetiminin tıkanarak fonksiyonlarını yerine getiremez olması olarak kendini göstermiş ve bunun sonucunda rüşvet, suistimal, yolsuzluk gibi vakalar ortaya çıkmıştır.

Çalışmamızın konusunu, rüşvet, suistimal ve yolsuzluğun önlenmesi amacıyla çıkarılan '3628

sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun' mal bildirimisiyle ilgili bölümü ve bu konuya ilişkin özellikli işlemler oluşturacaktır.

2- MAL BİLDİRİMİNİN AMACI

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun amacı, kanunda sayılanların mal bildiriminde bulunmalarını, bildirimlerin yenilenmesini, mal edilmelerin denetimiyle, haksız mal edinme veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunma halinde uygulanacak hükümleri, kanunda belirlenen suçlarla bazı suçlardan dolayı kamu görevlileri ve suç ortakları hakkında takip ve muhakeme usulünü düzenlemektir.

3- MAL BİLDİRİMİNDE BULUNACAKLAR

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun ikinci maddesinde mal bildiriminde bulunacak kişiler sayılmıştır. Bu kişiler;

(*) Vergi Denetmen Yardımcısı

- Her tür seçimle iş başına gelen kamu görevlileri ve dışardan atanan Bakanlar Kurulu üyeleri, (Muhtarlar ve ihtiyar heyeti üyeleri hariç)

- Noterler,

- Türk Hava Kurumunun genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri ile genel merkez teşkilatında ve Türk Kuşu Genel Müdürlüğünde, Türkiye Kızılay Derneğinin merkez kurullarında ve Genel Müdürlük teşkilatında görev alanlar ve bunların şube başkanları,

- Genel ve katma bütçeli daireler, il özel idareleri, belediyeler ve bunlara bağlı kuruluş veya alt kuruluşlarda, kamu iktisadi teşebbüsleri (İktisadi devlet teşekkülleri ve kamu iktisadi kuruluşları) ile bunlara bağlı müessese, bağlı ortaklık ve işletmelerde, özel kanunlarla veya özel kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan ve kamu hizmeti gören kurum ve kuruluşlar ile bunların alt kuruluşlarında veya komisyonlarında aylık, ücret ve ödenek almak suretiyle kamu hizmeti gören memurları, işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri ile yönetim ve denetim kurulu üyeleri,

- Siyasal parti genel başkanları, vakıfların idare organlarında görev alanlar, kooperatiflerin ve birliklerinin başkanları, yönetim kurulun üyeleri ve genel müdürleri, yeminli mali müşavirler, kamu yararına sayılan dernek yönetici ve denetçileri,

- Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları, mal bildiriminde bulunmak zorundadırlar.

Özel Kanunlarına göre mal bildiriminde bulunmak zorunda olanlar da 3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet Ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu hükümlerine tabidir.

Yukarıdaki maddede sayılan kamu görevlileri, milletlerarası protokol, mücadele veya nezaket

kaideleri uyarınca veya diğer herhangi bir sebeple, yabancı devletlerden, milletlerarası kuruluşlardan, sair milletlerarası hukuk tüzelkişiliklerinden, Türk uyruğunda olmayan herhangi bir özel veya tüzelkişi veya kuruluştan; aldıkları tarihteki değeri on aylık net asgari ücret toplamını aşan hediye veya hibe niteliğindeki eşyayı aldıkları tarihten itibaren bir ay içinde kendi kurumlarına teslim etmek zorundadırlar. Ancak, yabancı devlet adamları ve milletlerarası kuruluş temsilcileri tarafından verilen imzalı hatıra fotoğraflarının çerçeveleri bu hükümlere dahil değildir.

Kanuna veya genel ahlaka uygun olarak sağlandığı ispat edilmeyen mallar veya ilgilinin sosyal yaşantısı bakımından geliriyle uygun olduğu kabul edilemeyecek harcamalar şeklinde ortaya çıkan artışlar, bu kanunun uygulanmasında haksız mal edinme sayılır.

4- MAL BİLDİRİMİNİN KONUSU

Bu kanun kapsamına giren görevlilerin kendilerine, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait bulunan taşınmaz malları ile görevliye yapılan aylık net ödemenin, ödeme yapılmayan görevlilerin ise, 1'inci derece Devlet Memurlarına yapılan aylık net ödemenin beş katından fazla tutarındaki her biri için ayrı olmak üzere, para, hisse senetleri ve tahviller ile altın, mücevher ve diğer taşınır malları, hakları, alacakları ve gelirleriyle bunların kaynakları, borçları ve sebepleri mal bildiriminin konusunu teşkil eder.

Örneğin, Devlet memuru Bay A 11.10.2009 tarihinde 3.500,00 TL tutarındaki

a) Tahvili,

b) Gayrimenkulü,

satın almıştır. Bu tarihte memura yapılan aylık net ödemenin net ödemenin 1.000,00 TL olduğunu varsayarak bu durumu mal bildirim yükümlülüğü açısından değerlendirelim.

a) Tahvil açısından;

Memura yapılan aylık net ödemenin net ödeme

$$\times 5 = \text{formülünde}$$

$$1.000,00 \text{ TL} \times 5 = 5.000,00 \text{ TL}$$

üzeri bildirimi gerektirmektedir. Tahvil miktarı 3.500,00 TL olduğu için Bay A'nın bildirim yükümlülüğü bulunmamaktadır.

b) Gayrimenkul açısından;

Taşınmaz malların bildirimi açısından herhangi bir miktar sınırı bulunmamaktadır. Tutarı ne olursa olsun taşınmaz mallar bildirim konusuna edilecektir.

Tahvil ve gayrimenkul alımındaki bildirim yükümlülüğü için yapılan bu değerlendirme, memur A'nın eşleri ve velayetleri altındaki çocuklarının yapmış olduğu alımlar içinde geçerlidir. Yani eşleri veya velayetleri altındaki çocukları gayrimenkul alımını yapmış iseler Bay A bu alımların da bildirimini yapmak zorundadır. Eşin veya velayeti altındaki çocuklarının da bildirim yapma yükümlülüğünün bulunması, örneğin onların da memur olması, Bay A'nın yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacaktır.

Örnek: Memur Bay A 50.000 TL banka kredisi kullanarak 120.000 TL tutarındaki gayrimenkulu 10.12.2009 tarihinde satın almıştır.

a) Alım tarihindeki bildirim yükümlülüğünü,

b) Banka kredi borcunun kapatılması durumunda bildirim yükümlülüğünü,

c) Söz konusu gayrimenkulün satılması durumunda bildirim yükümlülüğünü, değerlendirecek olursak;

a) Bay A 120.000 TL tutarındaki gayrimenkulu ile 50.000 TL tutarındaki banka kredi borcunu mal bildirim formu ile bildirmelidir. Ayrıca banka kredisine ilişkin kredi geri ödeme bilgilerinin de mal bildirim formuna ek yapılmasında yarar vardır.

b) Banka kredi borcunun kapatılması durumunda da bildirim yükümlülüğü bulunmaktadır. Zira gayrimenkulün ilk alımı sırasında 50.000 TL banka kredisi kullanıldığından kişinin sahip olduğu malvarlığı $(120.000 - 50.000) = 70.000$ TL'dir. Kişinin banka borcu kapandığında ise kişinin malvarlığı 120.000 TL olarak değişecektir. Bir bakıma kişinin malvarlığında artış olarak da değerlendirilen bu hususta da yani banka kredi borcunun kapatılması durumunda da bildirimin yenilenmesi gerekir.

c) Söz konusu gayrimenkulün satılması durumunda da bildirimin yapılması gerekir. Satım nakit yapılabileceği gibi hisse senedi, tahvil, altın, mücevher ve diğer taşınır malları alınarak veya bir alacak karşılığında yapılabilir. Tüm bu durumların mal bildirim formu ile bildirilmesi gerekir.

5- BİLDİRİMİN ZAMANI

Mal Bildirimlerinin;

a) Bu Kanun kapsamındaki göreve atanmada, göreve giriş için gerekli belgelerle,

b) Bakanlar Kurulu üyeliğine atanmalarda, atamayı izleyen bir ay içinde,

c) Seçimle gelinen görevlerde seçimin kesinleşmesi tarihini izleyen iki ay içinde,

d) Mal varlığında önemli bir değişiklik olduğunda bir ay içinde,

e) Yönetim ve denetim kurulu üyelikleri ile komisyon üyeliklerine seçim ve atamalarda görev başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

f) Görevin sona ermesi halinde, ayrılma tarihini izleyen bir ay içinde,

g) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri faaliyete geçme tarihini, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları bu işe veya görevlerine başlama tarihini izleyen bir ay içinde,

Verilmesi zorunludur.

(a) bendinde yazılı bildirim verilmedikçe göreve atama yapılamaz.

Ayrıca görevlerine devam edenler, sonu (0) ve (5) ile biten yılların en geç Şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilerler. (Örneğin Şubat 2010 sonuna kadar) Yeni bildirimler yetkili merci tarafından daha önceki bildirimler ile karşılaştırılırlar.

6- BİLDİRİMLERİN VERİLECEĞİ MERCİLER

Bildirimlerin verileceği merciler şunlardır:

a) Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Bakanlar Kurulu Üyeleri için Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında görevli personel için özlük işleriyle ilgili sicil ve belge raporlarının bulunduğu makam veya merci,

c) Kurum, teşebbüs, teşekkül ve kuruluşların Genel Müdürleri, yönetim ve denetim kurulu için ilgili Bakanlık,

d) Yüksek mahkemelerin daire başkan ve üyeleri için mahkemenin başkanı,

e) Noterler için Adalet Bakanlığı,

f) Diğer kurum ve kuruluşların memur ve hizmetlileri için atamaya yetkili makam veya merci,

g) Türk Hava Kurumu ile Türkiye Kızılay Derneğinde görev alanlar için kurum ve dernek genel başkanlığı,

i) Görevlerinden ayrılanlar için bu görevlerinde iken bildirimlerinin vermeleri gereken makam veya merci,

j) Siyasi parti genel başkanları için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı,

k) Kooperatifler ve birliklerin başkanları, yönetim kurulu üyeleri ve genel müdürleri için kooperatiflerin ve birliklerin denetimlerinin yapıldığı kuruluşlar,

l) Yeminli mali müşavirler için Maliye ve Gümrük Bakanlığı,

m) Türk Hava Kurumunun, Türkiye Kızılay Derneğinin ve Kamu yararına sayılan derneklerin genel yönetim ve merkez denetleme kurulu üyeleri için İçişleri Bakanlığı, bunların şube başkanları için bulundukları İl Valilikleri,

n) İl Genel Meclisi Üyeleri için Valiler, Belediye Meclis Üyeleri için Belediye Başkanları, Belediye Başkanları için İçişleri Bakanlığı,

o) Mal bildirimini verecek son merciler için, kendi kuruluşlarının özlük işleri ile ilgili makam veya merci,

p) Gazete sahibi gerçek kişiler ile, gazete sahibi şirketlerin yönetim ve denetim kurulu üyeleri, sorumlu müdürleri, başyazarları ve fıkra yazarları bulundukları yer en büyük mülki amirliği,

r) Vakıfların idare organlarında görev alanlar için Vakıflar Genel Müdürlüğü,

Görevleri sebebiyle birden fazla mal bildiriminde bulunması gerekenler asli görevlerinden dolayı bir tek mal bildiriminde bulunurlar.

7- 3628 SAYILI MAL BİLDİRİMİNDE

BULUNULMASI, RÜŞVET ve

YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE

KANUNUNUNA MUHALİF DAVRANIŞLAR

SONUCU OLUŞAN SUÇ ve CEZALAR

a) Mal Bildiriminde Bulunmama

Belirtilen sürelerde mal bildiriminde bulunmayanlara bildirimlerin verileceği mercilerce ihtar da bulunulur. İhtarın kendisine tebliğinden itibaren otuz gün içinde mazeretsiz olarak bildirimde bulunmayana üç aya kadar hapis cezası verilir. Soruşturma ile ilgili olarak verilen süre zarfında mal bildiriminde bulunmayana üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

b) Gerçeğe aykırı açıklama

Mal bildiriminin muhtevası hakkında bildirimlerin gizliliğine aykırı davranışlar üç aydan

bir yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır. Bu fiilin basın yoluyla işlenmesi halinde verilecek ceza yarı oranında artırılır.

c) Gerçeğe aykırı bildirimde bulunma

Kanunen daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde gerçeğe aykırı bildirimde bulunana altı aydan üç yıla kadar hapis cezası verilir.

d) Haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme

Kanunun daha ağır bir cezayı gerektirmediği takdirde haksız mal edinene üç yıldan beş yıla kadar hapis ve beş milyon liradan on milyon liraya kadar ağır para cezası verilir. Haksız edinilen malı kaçıran veya gizleyene de aynı ceza verilir.

e) Zorallım

Haksız edinilmiş olan malların zorallımına hükmolunur. Bu malların elde edilememesi veya bir malın tümünün haksız mal edinme konusu teşkil etmemesi sebepleri ile zorallımın mümkün olmadığı hallerde haksız edinilen değere eşit bedelinin hazineye ödenmesine karar verilir. Bu bedel, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Hükümlerine göre tahsil olunur.

f) Kamu hizmetlerinden yasaklanma

Gerçeğe aykırı açıklama ve gerçeğe aykırı bildirimde bulunma hükümleri ile cezalandırılanlara ceza süresi kadar; haksız mal edinme, mal kaçırma veya gizleme hükümlerine göre cezalandırılanlara müebbeten kamu hizmetlerinden yasaklanma cezası hükmolunur.

8- SONUÇ

3628 sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununun amacı, kanunda sayılanların mal bildiriminde bu-

lunmalarını, bildirimlerin yenilenmesini, mal edilmelerin denetimiyle, haksız mal edinme veya gerçeğe aykırı bildirimde bulunma halinde uygulanacak hükümleri, kanunda belirlenen suçlarla bazı suçlardan dolayı kamu görevlileri ve suç ortakları hakkında takip ve muhakeme usulünü düzenlemektir. Bu yüzden kanunda adı geçen kişilerin belli zamanlarda mal bildiriminde bulunmaları gerekmektedir. Konunun güncelliği açısından da önemle belirtmek gerekir ki, görevlerine devam edenler 2010 yılının Şubat ayı sonuna kadar bildirimlerini yenilemeleri gerekmektedir.